

ЕКОНОМСКИ ИЗАЗОВИ У ПРЕШЕВСКОЈ ДОЛИНИ

Фидан КОСУМИ*

(Сажетак) Овај рад има за циљ да баца светло на тему економске ситуације у Прешевској долини, проблему који влада последњих неколико година, чије последице и данас прожимају целу западну Европу. У периоду после збивања 1999. године до данас, Прешевска долина се суочила са многобројним изазовима политичке и економске природе. Као резултат насталих околности, незадовољство становништва са економском и политичком ситуацијом је расла и последњих неколико година је подстакла огромну миграцију становништва које тражи бољи живот у развијенијим земљама, а најчешће у западноевропским земљама. Овај тренд се наставља и данас, упркос видљивим променама у економској и политичкој сфери у Србији. Поред истрајности овог проблема који је све време остао у сенци, његови негативни ефекти још увек се појављују на површини данас. Као резултат ове ситуације, Република Србија и Европска Унија тренутно се суочавају са ефектима овог проблема као што је пример азиланата из овог региона, док узроци и даље остају овде, у неразвијеној Прешевској долини која очекује да буде третирана у блиској будућности.

Кључне речи: Јужна Србија, Прешевска долина, економска ситуација, незапосленост, миграција, економски развој

*

Увод

Прешевска долина, на албанском језику је назив за три општине: Прешево, Бујановац и Медвеђа, насељена је мешовитим становништвом, али претежно албанским и српским.¹ Према званичном попису из 2002. године, Прешевска долина има 88.966 становника, од којих 57.595 су албанци.² Последњи званични попис становништва одржан је 2011. године, али због незадовољства албанаца са политичком и економском ситуацијом и због алармантне миграције становништва из Прешевске долине последњих 10 година, албанци су углавном бојкотовали попис.

Иако је регион богат природним ресурсима и има стратешки географски положај, налази се близу европског пута Е75 као део пан-европског Коридора Х, он наставља да се суочава са вишеструким проблемима економске природе.

Током последњих неколико година, упркос различитим покушајима централне власти, локалне власти као и међународних организација за побољшање економске ситуације у Прешевској долини, пожељан ниво економског развоја још увек је далеко од остварења. Једно од решења које је понудила држава је оснивање Координационог тела Владе Србије за општине Прешево, Бујановац и Медвеђа, 16. децембра 2000. године. Оснивање Координационог Тела у политици српске владе означио је нови приступ решавању постојећих етничких тензија у региону. Приоритетне области деловања Координационог тела у три општине су: образовање, социјална питања, економски развој и јачање капацитета цивилног друштва.³

* Аутор: Фидан Косуми је стекао титулу Магистра за Администрацију Бизниса (МВА) на Универзитету за Југоисточну Европу, Факултет за Бизнис и Економију у Тетову, Македонија.

¹ На српском/албанском језику: Прешево/Preshevë, Бујановац/Bujanovc и Медвеђа/Medvegjë.

² Република Србија, Републички завод за статистику, Саопштење: Коначни резултати пописа, по. 295, ЛП, 24.12.2002. <http://www.mtt.org.rs/Srbijapopis2002.pdf>

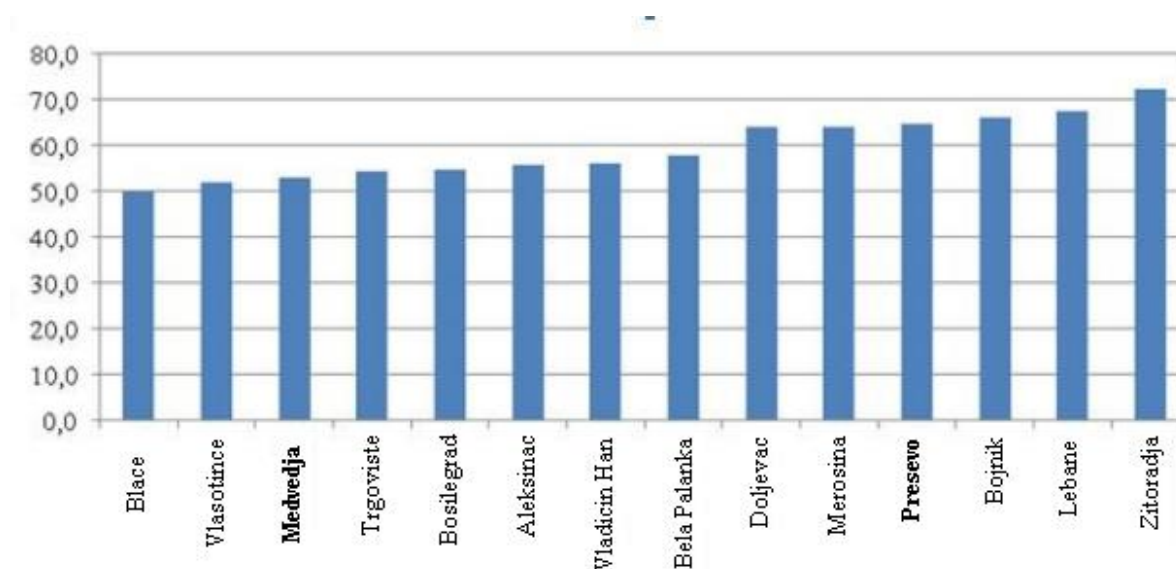
³ Влада Србије, Координационо Тело за општине Прешево, Бујановац и Медвеђа,

Упркос свему, због појединих слабих резултата, тренутна ситуација изискује пажљиву промену политике у стратегијама и управљању овим регионом. "За менаџере свет се стално мења. Он се мења из сата у сат, из дана у дан и из недеље у недељу. Стратегије које су биле ефикасне јуче не значи да ће бити ефикасне у истој ситуацији данас".⁴

Актуелни економски проблеми у Прешевској долини

Веома висока стопа незапослености и даље фигурира као један од најзначајнијих проблема Прешевске долине. Према анализи Министарства за регионални развој и локалну самоуправу Републике Србије "Југ Србије-најсиромашнији део", стопа незапослености у општинама Прешево и Медвеђа прелази 50%. Стопа незапослености у општини Бујановац креће се око 50%.

Графикон 1: Општине у 2012. години са вишим стопама незапослености од 50%.⁵

Према овој анализи, транзициони период је обележио велики пад запослености у свим регионима, али на југу Србије овај пад је био много већи од просека на нивоу државе. Док је у Србији у 2001. години сваки четврти радник остао без посла, на југу Србије, у истом периоду сваки други радник је остао без посла.

Због велике стопе незапослености, становништво у овом региону се суочава са проблемом веома лошег животног стандарда. Куповна моћ и даље остаје слаба, док се тражња углавном креће око основних производа и услуга. Са таквим карактеристикама, тржиште, појединачно у свакој општини, може се сматрати релативно малим и прилично slabим да се саморазвија. Такво тржиште није атрактивно за потенцијалне предузетнике, док немогућност опстанка на отвореном тржишту и опирања конкуренцији још један је забрињавајући фактор на штету приватног сектора.

Иако земља пролази кроз процес транзиције, приватни сектор још увек није добио своје заслужно место. Он остаје slab и као такав не служи својој сврхи.

Последњих неколико година, глобална економска криза је додатно ослабила ионако slab стандард становништва овог региона. С обзиром да у Прешевској долини многе породице живе од дознака из иностранства, slabљење економског стандарда чланова породица који раде у иностранству директно је утицао на стандард оних који зависе од дознака.

<http://www.kt.gov.rs/en/articles/about-us/>

⁴ Цитиран: Robert Quinn (2002), Management extra - Leadership and management in organizations, Elsevier Linacre House, Прво издање 2007, страна 3.

⁵ "Југ Србије - најсиромашнији део" – Анализа Министарства за регионални развој и локалну самоуправу Републике Србије, Март 2013,

http://www.mrrls.gov.rs/sites/default/files/attachment/PREZENTACIJA%20KOP%20VK%20JUG_1.pdf

Економски проблеми у овом региону су дефинитивно утицали и на друштвене или демографске области, што је резултирало масовним расељавањем становништва а што представља и један од највећих проблема који данас преокупира пажњу локалних и централних власти.

Која су могућа решења?

За локално становништво у Прешевској долини и даље најатрактивнија места за запошљавање су у јавном сектору, као што су: општина, полиција, здравствене установе. Међутим, то се не може сматрати као дугорочно решење за тренутну велику незапосленост младе популације или начин да се спречи даља миграција. Због бројних слабости приватног сектора, склоност свих незапослених је да траже запослење у јавном сектору.

Такође, отварање факултета, посебно економске струке може се сматрати једним од покушаја да се ублажи постојеће стање. Фундаментална знања дипломираних студената свакако ће бити корисна, али у циљу постизања више опипљивих резултата, напори треба да буду оријентисани ка подршци предузетничком духу са професионалним знањем, односно иницијативама са брзим ефектима и специјално осмишљеним програмима.

За обезбеђивање ефективнијег и ефикаснијег начина решавања економских проблема, потребан је нови стратешки приступ за инвестирање у региону. У том смислу, централна и локална власт изнад свега треба да се фокусирају на идентификовање постојећих проблема и да раде заједно на јачању приватног сектора.

Влада и општине треба да уложе напоре да обезбеде адекватан и одржив амбијент за економију. Прво, треба да инвестирају у изградњу одговарајуће инфраструктуре, да подрже све облике едукације потенцијалних будућих предузетника, да обезбеде довољно средстава, финансијске и пореске подстицаје за потенцијалне предузетнике, да напорно раде на привлачењу страних инвеститора, да промовишу регион у иностранству. Посебну пажњу треба посветити идентификовању стратешких потенцијала за економски развој и да се за исте нуди партнерство приватном сектору. Поред економске подршке, власти би требало да осигурају и примену правног оквира и заштиту права радника, јер постоје тенденције да се она наруше или не поштују од стране власнике предузећа.

Нажалост, пословно окружење у овом региону и даље је неповољно за развој малих и средњих предузећа. У том смислу, сви напори треба да буду мобилисани у правцу подршке великих пројеката у складу са приоритетима и ресурсима сваке општине као што су на пример, коришћење доброг географског положаја, образованих људских ресурса, природних ресурса, рудних ресурса, термалних вода и минерала. Данас, потенцијални велики пројекти у области пољопривреде, сточарства, рударства, хотелијерства и туризма изгледа да су једине могуће солуције ка постизању одрживог решења за тренутну ситуацију.

Економски развој Прешевске долине требало би да буде организована активност локалних власти у сарадњи са националним властима и свим релевантним актерима у смислу стварања боље пословне климе. Неопходно је обезбедити повољну пословну климу за оснивање и раст приватних предузећа и за раст запослености. За ову сврху било би пожељно и формирање специјалних фондова. Са циљем да се остваре већи ефекти било би пожељно да постоји писана визија и стратегија за економски развој Прешевске долине. Разлог за писану изјаву о визији и стратегији је да се омогући боље фокусирање на проблеме, да се побољша комуникација и прати њихова реализација.

На крају, политичке факторе не треба занемарити у овом процесу. Од веома великог значаја у овом погледу је проналажење брзог и доброг решења које би омогућило слободно кретање робе са Косовом, што би отворило пут за стварање нових малих и средњих предузећа у општинама у Прешевској долини. Општине треба снажно да се ангажују и показују јаку вољу да направе позитиван напредак у економској сфери, али како би биле успешне у овом аспекту треба да направе темељан преглед постојећих политика и резултата, како би се осигурао продуктивнији стратешки приступ у наредним годинама.

Закључак

Економски проблеми Прешевске долине свакако захтевају нови стратешки и веома озбиљан мултилатерални приступ. Пре свега, треба имати у виду да политичка и економска стабилност су предуслов за развој овог региона. Главни циљ свих активности које треба предузети требало би да буде побољшање квалитета живота грађана. У том смислу власти треба да чине озбиљне напоре.

Наиме, треба да буду свесне да због специфичности овог региона, политика треба да буде веома опрезна и треба да нуди конкретна и дугорочна решења. Акције које имају краткорочне ефекте не могу се сматрати адекватним решењима.

Посебну пажњу треба посветити јачању приватног сектора, поштовању људских и мањинских права, пуној интеграцији албанске мањине у државним институцијама, бољим решењима за образовање и за здравство у Прешевској долини.

У економској сфери треба да се развијају пројекти, да се створе могућности за запошљавање нових радника. Мала предузећа се нажалост не виде као потенцијално решење, јер она једва могу да преживе садашње услове и конкуренцију.

Изнад свега, регион Прешевске долине треба да се промовише у циљу привлачења страних инвеститора. У циљу боље промоције потенцијала за развој, три општине треба да се укључе у више робустан маркетинг.

Прешевска долина поседује довољно потенцијала за развој како у географском смислу, тако и у смислу природних и људских ресурса. Све што је потребно је: јака воља да се промени тренутни статус кво, добра визија, развој адекватних стратегија, адекватна организација и реформе праћене веома напорним радом ка постизању одрживог и прогресивног напретка.

© DKE 2013

<http://www.southeast-europe.org>
Contact: dke@southeast-europe.org

*

Note: *Respected Researchers*, if you make a reference to this article or quote part of it, please send us an email at dke@southeast-europe.org to let us know that. *Please cite the article as follows:*

Fidan Kosumi: Economic challenges in the Preshevo Valley (Економски изазови у Прешевској долини). *International Relations Quarterly*, Vol. 4. No.4. (Winter 2013-4) 4 p.

Thank you for your kind collaboration. *Editor-in-Chief*